

letne možnosti mladega ansambla. V prvo dejanje je vključil parado akademskega znanja predvsem prvega baletnega para in ob njem sporadično vključeval rajanje drugih plesalcev. V drugem, ki je pravzaprav zgodba o Coppeliusu, je izpeljal dramsko zgodbo, ki koreografu Otrinu, kot vemo, najbolj leži in pomeni verjetno njegovo najmočnejše oblikovalno področje. Tretje izzveni v predstavljanje ansambla, torej neke vrste anasambelsko produkcijo, vedro ovito v občasno svečano priložnost amaterske predstave malega mesta.

Vse skupaj se dogaja v inventivno naivni sceni (Vlasta Hegeđušič) in tradicionalnih kostumih, značilnih za Coppelijsko rabo.

Mislím, da je ob novem baletnem večeru potrebno predvsem pregledati ansambel številčno; ob tem ugotovimo lahko, kako zelo je ansambel v kratkem času zrasel zlasti za vrsto mladih plesalcev in plesalk, da bodo čimprej kvalitetno zapolnjene vrzeli, ki so nastajale med baletno stagnacijo in upadanjem. Če obenem beremo v sprememnem gledališkem listu sporočilo koreografa o velikem zanimanju mladine za balet — kar je za univerzitetno mesto Maribor več kot samo po sebi razumljivo — in da za zdaj v Mariboru ni redne baletne šole, da obstaja samo baletni studio kot mesto za animacijo mladine, ki mu manjka temelj za vzpon baletne profesionalnosti, ni mogoče reči kaj več kot to, da verjamem, da bodo šolo zelo hitro ustanovili.

Vsepovsod je, kot vemo, šola steber razvoja. Brez nje pa se talenti nujno razsujejo in gubijo ali vsaj razselijo. Medtem mariborski ansambel optimi-

stično zaznamuje prehod ljubljanskega plesalca Eda Dežmana v svoj okvir, z njim pa prihod ljubljanske tradicije, ki jo ustvarjajo solisti v ansamblu z daljšo in srečnejšo kontinuiteto. Če torej čutimo za Francom, ki ga pleše Dežman na mariborskem baletnem odru, neposreden zgled prvega plesalca ljubljanskega ansambla Janeza Mejača, je to vsekakor treba pozdraviti.

Obenem pa ne moremo spregledati, da potrebujejo tako vsak plesalec sam zase kot ansambel in šola kvalitetnih baletnih pedagogov. Zamišljam si ambicioznost mariborskega kulturnega kroga, ki bi se odločila in povabila, recimo, vsaj začasno baletnega pedagoga iz Romunije, saj ima izredno kvalitetno in našemu temperamentu bližjo baletno šolo, ki je zanjo značilna velika kultura plesne linije in temeljita predelanost plesnega instrumenta in obenem subtilna neposrednost plesnega izraza — kako strmo bi mariborski balet lahko rasel in doraščal v mednarodne standarde baleta spričo svojega, po naravi živega temperamenta in plesnobaletne zavzetosti.

Ob Coppeliji namreč kot ob vsaki dobri reviji znanja ugotavljamo, da manjka plesalcem, ki se razvijajo spočetka vedno hitro in v naletu, zdaj tisti vsakdanji sklenjeni, naporni in radostni boj za celotnost baletnega oblikovanja od prstov na roki do gležnja in prstov na nogi v zavestno estetično likov, linij, odnosov. Vsakdanji boj, ki je isto kot vsakdanji kruh plesalca enako kot vsakega drugega umetnika, to pa je šola. Mariborski balet si jo je tudi s predstavo Coppelie ponovno zaslužil.

Marija Vogelnikova

DANILO LOKAR, BOŽIČNA NOČ

Danilo Lokar v svoji zbirki z naslovom Božična gos objavlja deset novel in tri dramske prizore, vendar pisateljev umetniški namen še daleč ni zgodba ali

prizor, pač pa čistokrvna izpoved, ki je že sama sebi namen. Lokarju gre sa-

* Danilo Lokar, Božična gos, izdala Državna založba Slovenije l. 1971, opremila Nadja Furlan.

mo za bistvo stvari, za avtentičen odnos do življenja in sveta in temu bistvu se potem podreajo vse tradicionalne predstave o literaturi. Njegovo pisanje v tej zbirki je nekako težko, utrudljivo, nabito s sentencami in spoznanji, podoba je, kot bi njegovo pero z nekakšno izpovedovalno muko registriralo vso življensko težo, ki se je desetletja nabirala v njem, ob tem pa je njegov izraz dovolj barvit in dognan.

Lokarjev človek ni objektivna pojava vsakdanjega življenja, pač pa se giblje v nekem nadrealnem krogu pisateljevih razmišljanj, analiz in ekspresije. Njegove osebe so dozdevnost, kot naravnost pravi za Jurija Česarja v noveli V vinogradih, se pravi, da s svojo pojavnostjo le simbolizirajo večne krogotoke življenja in zanikujejo pomen našega trenutka, ki je tudi le senca v brezbriznem krogu kozmične stvarnosti. Človek je Lokarju le toliko resničen, kolikor je resnična narava; z njo je popolnoma identificiran in je le njen mali delček, narava je močnejša od vseh človeških namenov in navsezadnje je ravno narava tista, ki nas more najbolj osrečiti in sprejemati vase vse naše trenutne tegobe. Prav značilno v pričujočih Lokarjevih novelah je poantiranje v tem smislu. Boža iz novele V vinogradih razločno začuti srečo, ko leži na zemlji, in dojema vsesplošno rast okrog sebe ter gibanje in pretakanje pod njo. In teta iz novele Ko se otrok odtrže, se želi okopati v prostranstvu mesečne svetlobe, in ko še pomisli na gozdove, reke, jezera in morje, ji je nenadoma laže, kot bi se bila v tej svetlobi resnično okopala.

Narava je Lokarju večno se prebujajoča in večno se presnavljajoča stvar, ki je v večnem gibanju in boju. Najbolj razločno izraža pisateljeve nazore o stvareh in življenju mati iz novel Jutranja zamaknjenost in Božična gos. V svojih spoznanjih je mati trdna, harmonična, njen nazor je zaokrožen, je mirna in spravljena sama s seboj,

je široka in sproščena, in vse to prav zaradi tega, ker teče skoznjio veletok bivanja in ker ni odvisna samo od trenutkov. »Vse . . . je skušala razumeti, pa ne z računsko špekulacijo, temveč z vživljanjem, nenehnim zanimanjem za široko skalo narave, ki je pravzaprav še zmeraj v razvoju. Rada je sozvanjala z njo«. — Mati, kot pravi pisatelj na koncu Božične gosi, je enostavno odkrila naravo, odtod vse njeno zadržanje in ravnanje, in sama je bila pretresena zaradi tega velikega odkritja.

Bistveno za Lokarjevo življensko percepcijo je zavest večnega gibanja. Življenje se vali skozi nas kot hudournik, in to nas izčisti ter ločuje hkrati. Nikjer ni dna ne mejá, tudi smrti ni, zakaj tudi s smrtjo se hudournik življenja ne ustavi. Vse je eno samo kroženje in vračanje, in v tem kroženju dobivajo ljudje in dogodki drugačen smisel. Dogodki iz koncentracijskega taborišča v dramskem prizoru Birkenauski peron niso samo dogodki iz taborišča, pač pa so asociativno povezani z vesoljem in s človekovo prazgodovino. In vse te razsežnosti so v človeku samem. Človeško telo je tedaj kozmos v malem, je končni rezultat oziroma vmesna stopnja nešteti težej in gibanj v preteklosti.

Pri Lokarju je vse, kar je protinaravno, neresnično. Po nekih naravnih zakonih se vse stvari same razodevajo in same uravnavajo, ne da bi jim moral človek dajati smer. Zlo človeštva je ravno v tej protinaravnosti. In zato, kot beremo v noveli Božična gos, sta se na svetu vekomaj preganjala sekira in tisti, ki ji je skušal ubežati. Človek ni več resničen, če deluje proti svoji naravi in svojim spoznanjem. Če ga navijesh, ni več on in se ne more razodeti, ugotavlja Betina v zadnjem dramskem prizoru z naslovom Možic. Eden od osnovnih človeških namenov je namreč spoznanje, seveda samo lastno spoznanje. »A na spoznanju je polovica rešitve,« pravi Betina. »Spoz-

nanje odkupuje grehe in zablode. Zato je treba spoznavati, predvsem odkrivati, gledati, členiti z mislijo, preorati.«

Lokar se tedaj v svojih novelah, ki so na videz skromne, giblje v globokih prepadih razmišljanja in spoznanja. Naša eksistenca mu je kompleksen, prvobiten pojav, ki je brezbrežen, nima ne začetka ne konca, mu je božanstvo v malem, mu je luč v vesoljski temi, in vsa ta spoznanja pomagajo pisatelju obstajati ter mu dajejo moč za naprej. So navsezadnje njegova vera, njegova življenska trdnost, skorajda religija in o njih ne more biti več nobenega dvoma.

Lokarjeve novele so izpoved zrelega človeka, ki več razmišlja, kot opazuje, ki več čustvuje, kot doživlja. Odsotnost sintetične fabule sicer povzroča manjšo komunikativnost novel, na drugi strani pa pisatelju omogoča poglobljanje v tisto, kar ga resnično zanima in prevzema. V redkokaterem dosežanem delu je Lokar tako nepripovedniški, redkokje pa tudi zahaja v tako široka in tako globinska vprašanja našega življenja kot ravno v zbirki Božična gos.

Jože Šifrer

ANTON INGOLIČ, PRETRGANA NAVEZA

Anton Ingolič se je v romanu *Pretrgana naveza* lotil nekoliko težke teme. Težke zato, ker alpinizem ni pisateljev osebni problem, ker v roman ni mogel vpisati svojega osebnega karakterja, ampak se je vsemu moral šele priučiti, čeprav je spet res, da mu planine kot naravni pojav niso tuje in da si je še posebej za ta roman skušal nabrati doživetij v alpinistični družini, tako rekoč na kraju samem. Toda vsak resničen umetnik ima svoj svet, ki je pro-

dukt njegovega osebnostnega doživljanja, in težko je potem pisatelju iz tega svojega sveta prehajati na nova področja, ki so v razmerju do njegovega sveta pravzaprav področja nedoživljene stvarnosti in iluzije.

A Ingolič je resen in izkušen pisatelj, zato se je, kot beremo v spremni besedi Marjana Keršiča-Belača, večkrat v družbi alpinistov in gorskih reševalcev odpravil v skale in celo plezal v navezi. Tako si je za svoj roman očitno pridobil dovolj tehničnega alpinističnega znanja, seznanil se je z alpinističnim izrazjem in imel priliko, da spozna nagibe za na videz nesmiselna tveganja v stenah, vendar je vprašanje, če je vse to za dober alpinistični roman res zadostovalo, zakaj jedro romana ni samo v plezanju samem, pač pa v tistem najglobljem, subtilnem doživljanju gora in nevarnosti v njih, ki verjetno ostaja skrito še tako skrbnemu preučevalcu tega pojava.

Roman v retrospektivi prikazuje skupino mladih planincev, ki so se nekoč za prvomajske praznike odpravili v Goljakovo steno. Vendar ta skupina ni kompaktna, harmonična človeška skupina, ampak obstajajo med njimi nerazčiščena nasprotja. Vsi, ali vsaj glavni protagonisti te planinske drame nesejo s seboj v gore hude osebne travme. V steni preseneti plezalce slabo vreme, nekaterih se hitro loti malo dušje, dva takoj zletita čez skale in se ubijeta, Andrej in Petra pa še dve noči vztrajata na svojih položajih, dokler ne pridejo reševalci in ju spravijo v dolino, a za Andreja je že prepozno. Menda, tako vsaj beremo v Keršičevi spremni besedi, je imel pisatelj pred očmi neko resnično planinsko tragedijo, ki se je bila pred leti dogodila v Julijskih Alpah. Vendar kakršnakoli podobnost z resničnim dogodkom za roman seveda ni važna, temveč pomembna samo umetniška realizacija pisateljevega materiala.

* Anton Ingolič, *Pretrgana naveza*, izdala Mladinska knjiga, Levstikov hram, lektoriral Jože Šmit, grafično oblikoval in opremil Dušan Osredkar.